RĂSCOALA DIN MOLDOVA DIN PRIMĂVARA ANULUI 1633

DE

V. NEAMȚU

Problema răscoalelor din Moldova n-a preocupat decît rareori pe istoricii burghezi. Importante manifestări ale luptei de clasă, în decursul secolelor, au rămas astfel complet neglijate.

Dar chiar atunci cînd au fost atinse asemenea probleme ele nu au primit o rezolvare justă. Acesta este și cazul răscoalei din primăvara anului 1633.

Lăsînd la o parte unele confuzii mărunte [1]), trebuie să se observe că însuși termenul sub care sînt înglobate frămîntările și luptele din primăvara anului 1633 nu este identic. Se folosesc pentru aceleași evenimente, termenii „răscoală", „revoluție" [2]) „revoltă" [3]) și în unele lucrări, alături de aceștia și cel de „rebeliune" [4]). De aici rezultă că nici măcar conținutul noțiunilor folosite nu a putut fi bine precizat.

În aceeași ordine de idei trebuie plasată folosirea noțiunii de „adunare națională" [5]) de către Neculai Iorga, pentru concentrarea țărănimii la Iași, cu ocazia izbucnirii răscoalei mai sus pomenite. Aici avem de-a face cu o tendință vădită de a moderniza istoria.

Dar obiecțiile ce trebuie făcute, în urma studierii lucrărilor care ating problema răscoalei din primăvara anului 1633, nu se pot rezuma numai la folosirea necorespunzătoare a unor termeni. Aceste lucrări dau o interpretare falsă evenimentelor.

A. H. Golimas, într-o lucrare monografică apărută în 1943, pune în centrul preocupărilor sale persoana lui Constantin Batiște Vevelli, răscoalei dîndu-i-se un caracter accesoriu (*op. cit.*).

Conflictului dintre boierimea greacă și cea „de țară", autorul îi găsește explicația în gelozia acesteia din urmă (*op. cit.*, p. 415). Răs-

---

1) Alexandru Iliaș este confundat cu Alexandru Coconul, apare Batiște Vevelli și Vecelli, cînd în fond este vorba de una și aceeași persoană. cf. A. D. Xenopol, *Istoria Romînilor în Dacia Trajană*, ediția a III-a, p. 84. Aceste greșeli nu mai apar la N. Iorga, *Histoire des Roumains et de la romanité orientale*, vol. VI, Bucarest 1938, p. 48 și nici la A. H. Golimaș, *Diplomatul Constantin Batiște Vevelli Rettimiotul și revoluția Moldovei din primăvara anului 1633*, în Studii și Cercetări istorice, vol. XVIII (1943).

2) A. D. Xenopol, *op. cit.*, p. 84.

3) N. Iorga, *Socotelele Brașovului*, București 1899, p. 73-74.

4) A. H. Golimaș, *op. cit.*, p. 415.

5) N. Iorga, *Histoire des Roumains et de la romanité orientale*, vol. VI, Bucarest 1938, p. 48.

https://biblioteca-digitala.ro

coalei i se atribuie un caracter național (*ibid.*), iar izbucnirea ei ar fi fost determinată, în parte, de unele mașinațiuni ale lui Miron Movilă Barnowski (*ibid.* p. 419) și de lupta dintre catolicism și ortodoxism (*ibid.* p. 418).

Lăsînd la o parte faptul că unele din aceste idei de bază ale lucrării sînt greu de susținut, trebuie să remarcăm că autorul nu face o analiză clară a situației economice și sociale a Moldovei. Nicăieri nu se arată că răscoala a fost precedată de puternice frămîntări în cursul cărora diferite categorii sociale își fixează pozițiile. Între boierimea „de țară" și țărănimea exploatată – după autor – domnește idila. Or, pornind de la această idee s-a ajuns de fiecare dată la o prezentare falsă a evenimentelor.

Cei ce s-au ocupat cu studierea răscoalei din primăvara anului 1633, n-au căutat să găsească o explicație unor acțiuni boierești, ca de pildă încercării lor de a arunca sarcina impozitelor și pe spatele unor sate mănăstirești. Asemenea poziții adoptate de boierimea „de țară" rămîn de neexplicat dacă le desprindem de luptele sociale anterioare răscoalei, pe care clasa dominantă căuta să o evite cu orice preț. Urmărind acest țel, boierimea și domnul recurg adeseori la acte de diversiune.

Poziția diferitelor categorii sociale în timpul luptelor din perioada 1631-1633 nu este bine analizată, e prezentată în mod static și fals.

În situația aceasta, reluarea în discuție a frămîntărilor sociale care au precedat răscoala din 1633 și a acesteia însăși este necesară.

Poporul nostru are o bogată tradiție revoluționară. Răscoala din primăvara anului 1633 nu constituie un eveniment izolat în istoria Moldovei. Ea a fost precedată de o serie de lupte dîrze duse împotriva exploatatorilor.

Unele dintre acestea, ca de pildă răscoalele din anii 1563-1564 [6]), acelea din vremea lui Miron Movilă Barnowski, [7]), au fost cercetate de pe poziții științifice de către istoricii noștri.

În stadiul actual al cercetărilor, sîntem încă departe de a avea un tablou complet al răscoalelor care au avut loc la noi în decursul întregului ev mediu. Principala cauză a acestor lupte o formează crunta exploatare la care erau supuși țăranii.

Un rol important în intensificarea exploatării țăranilor de la noi îl avea jugul otoman. Turcii „acaparau principalele resurse ale țării printr-un regim de comerț înrobitor cu prețurile stabilite la Poartă ce sărăcea pe producători" [8]).

În afară de aceasta, Poarta impunea țărilor romîne grele obligații, bănești care striveau pe țărani (*ibid.* p. 13).

Obligațiile Moldovei față de turci au mers pe o linie continuu ascendentă începînd cu a doua jumătate a secolului al XV-lea. Dacă la

6) A. C. Grecu, *Răscoala țăranilor din Moldova în anii 1563-1564*, în Studii, II, an 6, aprilie-iunie 1953, pp. 201 și urm.

7) N. Grigoraș, *Starea oecinilor din Moldova între anii 1626-1630 și răscoala lor*, în Studii și Cercetări științifice, Seria III (Științe sociale), 3-4 an V, (1954) pp. 419 și urm.

8) Gr. Urechе, *Letopisețul Țării Moldovei*, ed. P. P. Panaitescu, *Introducere*, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro

1456 Moldova era silită să plătească turcilor 2000 de galbeni anual [9]), la sfîrşitul secolului al XVII-lea, pentru ocuparea tronului, era necesară uriaşa sumă de 300.000 de galbeni, pe care – după relatarea lui Dimitri Cantemir – „n-o plăteşte domnul din banii săi, ci ţara" [10]).

Această continuă urcare a dărilor faţă de turci se explică în mare măsură şi prin sistemul acordării domniilor în ţările noastre. Domnii nu mai ocupă tronul în virtutea unui drept de succesiune, ci îl cumpără cu bani. Puţini sînt pretendenţii care pot să probeze originea lor domnească.

La 16 octombrie 1632, un bun cunoscător al situaţiei de la noi scria că „cei ce se dau aici (la Constantinopole – V. N.) de coboritori ai voievozilor drepţi de odinioară sînt, îndeobşte, în afară de puţini, vagabonzi şi *mulţi dintre ei n-au un ban*" [11]).

În situaţia aceasta, pretendenţii împrumutau sume mari de bani de la diferiţi creditori constantinopolitani, care, de îndată ce acel pe care-l sprijiniseră reuşea să ocupe tronul, veneau în ţările noastre unde obţineau importante slujbe.

În divanul domnesc numele cu rezonanţă grecească se înmulţesc în această epocă. Astfel între boierii de care se slujeşte Alexandru Iliaş, în 1632, găsim pe Perachi paharnicul, Diamandi postelnicul, Dumitrachi vistiernicul [12]). Boieri ca Apostol Catargi mare ciaşnic, Iordachi fost vistier [13]), Constantin Celebi Arseni, Costantin Batişte Vevelli [14]) şi alţii ocupă locuri deosebit de importante în societatea feudală moldovenească.

Ţelul acestor noi veniţi era îmbogăţirea cît mai grabnică. Ei închiriau de la domn perceperea dărilor faţă de stat, de unde realizau venituri, cu ajutorul cărora puteau să-şi cumpere întinse moşii [15]). În calitate de dregători, ei intrau în contact direct cu ţăranii de la care încasau dările. Contactul pe acest teren duce la crearea unei duşmănii din ce în ce mai crîncene între ţăranul exploatat şi agentul statului care-l exploatează şi care de regulă recurge la abuzuri.

În graba lor de a se îmbogăţi nu rareori noii veniţi smulg „cu sila" ocinele ţăranilor [16]).

Grecii pun mîna pe multe mănăstiri din ţară şi ajung în conflict cu călugării moldoveni. E cazul mănăstirii lui Aron Vodă, de unde călugării moldoveni fiind scoşi, se plîng „craiului Ţării Ungureşti" că noii veniţi – călugării greci – „au pustiit-o cu totul" [17]).

Unii dintre noii veniţi se înrudesc cu boierii băştinaşi intrînd în rîndul acestora. Astfel, Vasile Lupu vornicul, luînd în căsătorie pe fiica

9) A. C. G., *Pe marginea folosirii izvoarelor cu privire la supunerea Moldovei la tributul turcesc (Vaslui 1456)*, în Studii, anul 5, nr. III, iulie-septembrie 1952, pp. 194-195.

10) *Descrierea Moldovei*, (ed. Gh. Adamescu), p. 112.

11) N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. IV, p. 196 (XLIV).

12) Ac. R. P. R, XXV/90.

13) Arh. St. Buc., M-rea Bisericani, XII/32.

14) Ac. R P. R., XXXVII/183; Arh. St. Buc., M-rea Neamţ, CIII/12.

15) Gr. Ureche, *op. cit. Introducerea*, p. 5-6.

16) Arh. St. Iaşi, condica K, nr. 373, p. 181-182. Cazul lui Chiriţă postelnicul care ia „cu silă" o parte din ocina fiilor lui Caraghioz.

17) N. Iorga, *Hurmuzaki – Documente*, vol. XIV-1, p. 120-121 (CCXXII) şi p. 126-127 (CCXXVI).

https://biblioteca-digitala.ro

boierului moldovean Bucioc [18]), ajunge să fie mai apoi considerat șeful boierimii „de țară" care lupta împotriva creșterii influenței boierimii levantine.

Constatarea aceasta este valabilă și pentru Țara Românească, unde Cantacuzinii ajung în a doua jumătate a secolului al XVII-lea reprezentanții boierimii „de țară".

Între boierimea „de țară" și noii veniți se dă o luptă surdă pentru puterea economică și politică [19]). Lupta aceasta va căpăta o deosebită intensitate în Țara Românească sub Leon Vodă, iar în Moldova sub Alexandru Iliaș.

Alexandru Iliaș, care obținu tronul Moldovei la sfîrșitul anului 1631, a procedat întocmai ca înaintașii săi: a cumpărat cu bani pe cei mai influenți dregători ai Porții [20]).

Instalarea noului domn s-a făcut însă cu dificultăți neprevăzute. Boieri „de țară", în frunte cu Vasile Lupu Vornicul, Savin Hatmanul, Costin postelnicul, Ureche spătarul, Buhuș vistiernicul, Furtună comisul, Bașotă logofătul, la care se adăugau „și alte capete de țară" merg „cu jalobă la împărăție" ca să determine pe sultan să anuleze numirea [21]).

Trebuie să remarcăm faptul că delegația cuprindea în afară de boieri, și alte elemente sociale mai greu de precizat, dar în orice caz dintr-o categorie inferioară [22]).

Delegații n-au putut să împiedice numirea lui Alexandru Iliaș. Acesta cu concursul lui Batiște Vevelli, a unor ceauși și probabil a chihaiei vizirului, reușește prin șantaj și violențe să-i determine pe boieri să-l primească domn [23]).

18) M. Costin, *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron Vodă încoace* (ed. critică P. P. Panaitescu) p. 108.

19) I. Minea, *Letopisețele moldovenești scrise slavonește*, în Cercetări istorice, an I, nr. 1, p. 195 arată că societatea moldovenească (se are în vedere *boierimea*) *„va murmura... numai cînd intruții veniți cu anturajul constantinopolitan al pretendenților norocoși la domnie primejduiesc situația socială a boierimii de țară"*.

20) E. Hurmuzaki, *Documente*, vol. IV, p. 193 (XLIII) Giovani Capello, în raportul său către doge (la 24 noiembrie 1631), vorbește despre însemnatele sume de bani cheltuite cu această ocazie, care vor apăsa greu asupra „mizerabililor" provinciei

21) M. Costin, *op. cit.* p. 78.

22) Nu este exclus ca din delegație să fi făcut parte și anumite elemente din rîndul țărănimii. Miron Costin acordă acesteia un loc foarte restrîns în cronica sa. În 1633, potrivit tradiției populare consemnată de Neculce în *„O seamă de cuvinte"* (cf. M. Kogălniceanu, *Cronicele Românie sau Letopisețele Moldovei și Valahiei*, a doua ediție, Tom II, București 1872 p. 184). Barnowski a plecat la Constantinopole „cu mulți boieri, și mazili, și curteni *și cu de ceilalți mai proști*, și preoți și călugări Componența delegației din 1633 dată de Miron Costin este foarte apropiată de aceea dată de tradiție. Ea e compusă din „mulțime de boieri și fruntea curții, preoți și călugări". cf. M. Costin, *op. cit.* p. 84. Din relatarea lui Miron Costin lipsesc mazilii și ceilalți mai proști, în rest asemănarea este destul de izbitoare (pînă și în succesiunea termenilor) pentru a se putea susține ipoteza folosirii tradiției de către cronicar. Dacă admitem această ipoteză, trebuie să observăm că Miron Costin „înnobilează" această delegație eliminînd din ea pe „ceilalți mai proști" și pe mazili și arătînd că ea cuprindea nu simplu curtea, ci fruntea curții. Delegația din 1631 urmărea să creeze impresia că toată țara se opunea numirii lui Alexandru Iliaș și de aceea prezența unor capi ai categoriilor sociale inferioare boierilor, în ea, este pe deplin explicabilă. Delegația din 1631, probabil că se asemăna cu aceea din 1633.

23) M. Costin, *op. cit.*, p. 79.

https://biblioteca-digitala.ro

O dată cu noul domn au venit în țară diferiți „oameni noi" dornici de a se îmbogăți cît mai curînd. Printre aceștia se numărau Constantin Arseni și Constantin Batiște Vevelli. Acesta din urmă era chiar înrudit cu domnul [24]) și datorită acestui fapt reușește să joace un rol foarte important la curte.

Situația aceasta nu putea să convină boierimii „de țară". Dușmănia acesteia împotriva „grecilor", care se manifestase atît de vădit la Constantinopole [25]), ia amploare pe măsură ce ultimii capătă o poziție dominantă la curte.

Situația țărănimii ajunse foarte grea în cursul anului 1632. Trebuie să se observe că documentele ne dau o imagine destul de vagă asupra obligațiilor țăranilor în această epocă. În afară de cele îndeobște cunoscute [26]), țăranii aveau și alte sarcini neclar specificate. Așa, apare adesea formula: „numai să plătească ei dabilele cîte va fi scris la visteria domniei mele" [27]), sau și mai vag se spunea că asupra unor sate, în afară de dările obișnuite, cad „și alte (dări - V.N.) mai mărunte" [28]).

Lipsa unei specificări precise a obligațiilor țăranilor putea da loc la abuzuri din partea dregătorilor.

E drept că uneori domnul, la cererea unor mănăstiri, a încercat să reprime samavolniciile slujbașilor săi [29]). Nu aceeași grijă se manifestă însă pentru satele care și mai păstrează libertatea. Asupra acestora se concentrau în mod special poftele hrăpărețe ale tuturor categoriilor de boieri și slujbași domnești.

Se cunosc cazuri cînd boierii iau pămîntul țăranilor făcîndu-le „mare asuprire". Așa au crescut de pildă proprietățile lui Gheuca mare medelnicer [30]). Aceeași cale se pare că a urmat-o și Gheanghea mare logofăt, de vreme ce este calificat într-un document drept „stricătorul sărăcimii" [31]).

Diferiți dregători domnești pun mîna pe ocinile țăranilor care nu-și mai pot plăti dările. Astfel, Cristea, fiul lui Vartic, dă partea sa din satul Pincești lui Alexa visternicel „pentru că l-a plătit pentru darea țărănească și a dat pentru cisla lui patruzeci și doi de zloți bătuți" [32]).

24) A. H. Golimaș, *op. cit.*, p. 406-407.

25) M Costin, *op. cit.* p. 79, „și încă pe Batiștea l-au suduit foarte tare mai ales Cehan vornicul".

26) N. Grigoraș, *op. cit.* p. 423. Se mai pot adăuga: deseatina din vază, din sămință de cînepă, din mazăre. Ac. R.P.R., LXXVII/53 ; Iold și vii domnești (lucru). Arh. St. Buc., Ms. nr. 543/23; zloți și taleri, Arh. St. Iași, CCCXXXIII/38.

27) Arh. St. Buc., Ms. nr. 543/23.

28) Ac. R.P.R., LXXVII/53.

29) Arh. St. Buc. M-rea Sf. Sava-Iași, XXXIV bis/ 13 privind abuzurile săvîrșite de slugile domnești din ținutul Neamț, asupra satelor Brasăuți și Vășcăuți; *Ibidem*, M-rea Galata, II/9-pentru abuzurile săvîrșite de pîrcălabul de Roman și de șoltuzii și pîrgarii din Roman care „învăluiesc" și iau dobitoacele oamenilor din satul Tămășeni, proprietatea Galatei (document din 4 mai 1632); Ac. R.P.R., LXXVII/53 (din 19 aprilie 1632) - pentru satele Averești și Girovul din ținutul Neamț.

30) *Ibidem*. CCVIII/86 a. b. (doc. din 4 aprilie 1632) Simion Gheuca mare medelnicer „au făcut mare asuprire" și au luat „fără drept" de la Ursul, Ionașco și alt Ionașco cu frații lui o bucată de loc ce este în susul satului Rumânii.

31) A. Veress, *Documente privind istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești*, vol. IX, Buc. 1937, p. 336-337 (doc, 260); N. Iorga, *Hurmuzaki-Documente*, vol XV-2, p. 1005 (MDCCCC).

32) Ac. R.P.R.; CIV/18 a. (doc. din 25 noiembrie 1632).

https://biblioteca-digitala.ro

Pentru a plăti dările, țăranii liberi sînt forțați să împrumute bani în condiții grele de la cămătarii greci [33]) și turci [34]). Încă din timpul domniei lui Moise Movilă – ne spune Miron Costin – locuitorii Moldovei aveau „de datornicii turci mari strînsori și sile" (*ibidem*). Afacerile cămătarilor turci capătă amploare în timpul domniei lui Alexandru Iliaș. Documentele menționează pe un oarecare Nicoară care ajunge să fie dator lui Gefer bașa Turcul cu „30 ughi bani buni și o iapă" [35]).

Pe acest teren se creează raporturi dintre cele mai „cordiale" între cămătarii turci și unele mănăstiri moldovenești. Tipic pentru aceasta este cazul mănăstirii Sf. Sava din Iași care ia „de la turci cu dobîndă" bani, pe care, la rîndul ei, îi împrumută unor oameni cei-și pun zălog pămînturile. Ei nu-și mai pot plăti datoriile și-și pierd astfel ocinele [36]).

Din cauza sărăciei mulți țărani liberi cad în iobăgie [37]).

Situația țărănimii iobage era cît se poate de grea. Nemaiputîndu-și plăti dările, țăranii iobagi își părăsesc satele și fug. Așa se pustiesc acum satele Brașouți și Văscăuți din ținutul Neamț [38]).

Fuga țărănimii ia o astfel de amploare, încît însuși domnul trebuie să recunoască la 5 mai 1632 că „*țara s-a pustiit mai de tot*" [39]). Aceste pustiiri au trebuit să producă o serioasă lipsă a brațelor de muncă de pe moșiile boierești și implicit o scădere a veniturilor proprietarilor lor. Achitarea obligațiilor față de Poartă devenea deosebit de grea.

Domnul se văzu silit să rupă sate din ocoalele tîrgurilor și să le dea celor care îi procurau banii necesari haraciului. Așa, la 21 septembrie 1632, el dădea lui Scherlet de la Bujoreni și cumnatului său Tudorache o selițe pe apa Bîrladului, din ocolul tîrgului, pentru că a primit de la aceștia 100 de ughi „avînd marea greutate de către Poarta cinstitului împărat și de către vizir și de către stăpînitorul han" [40]).

În asemenea grele condiții [41]) Alexandru Iliaș socoti că e posibil să adune bani pentru a cumpăra tronul țării Românești pentru fiul său Radu [42]).

33) A. D. Udaltova, *Istoria Moldavii*, Tom. I, p. 204.

34) M. Costin, *op. cit.*, p. 77.

35) Ac. R.P.R., CDLI/5.

36) Arh. St. Iași CLXXIV/19.

37) Gr. Ureche, *op. cit., Introducere*, p. 5; P. P. Panaitescu, *Călători polonі în Țările Române*, Buc. 1930, p. 23 – pentru cazul tipic al satului Rădăuți, unde „nu mai sînt călărași ci numai țărani proști" (solia lui G. Krasinski din 1636 descrisă de un anonim).

38) Arh. St. Buc. M-rea Sf. Sava-Iași, XXXIV bis/13. Pustii sînt la această dată și satele Belcești, Plopi și Călugărenii din ținutul Hîrlău, care aparțineau Mănăstirii Galata din Iași – Arh. St. Buc., M-rea Galata, I/9.

39) Arh. St. Iași, CCCXXXIII/38. Sărăcia ajunse atît de desăvîrșită încît catolicii din Moldova scriau Colegiului de Propaganda Fide, la 28 iulie 1631, că „din cauza mizeriei" nu pot să aibă preoți nici măcar în unele centre ca Iași, Bîrlad, Roman, Bacău, Trotuș. („propter miseriam non possunt habere sacerdotes"). E. Hurmuzaki, *Documente*, vol. VIII, p. 428 (DCXXI).

40) N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VI, partea a 2-a, p. 18-19. Se cunosc și alte cazuri. Astfel, cu 250 taleri de argint dați la visteria domnească „pentru treaba țării", Cristea Chiose Brăileanu primește satul Rusii „ascultători de ocolul tîrgului Botoșani". Ac. R.P.R., LXVII/63.

41) Nu trebuie neglijat faptul că în octombrie 1630 în țară a bîntuit ciuma, N. Iorga, *Hurmuzaki-Documente*, vol. XV-2, p. 981 MDCCCLXIX) iar în 1631 o serioasă boală de vite. *Ibidem*, p. 932-3 MDCCCLXXII). Toate acestea au contribuit, în parte, la înrăutățirea situației în Moldova.

42) N. Iorga, *Studii și documente*, vol. IV, București 1902, p. 1907 (XLV); M. Costin, *op. cit.*, p. 79-80.

https://biblioteca-digitala.ro

Răscoalele care au zguduit Moldova, în timpul lui Miron Movilă Barnowski, au cuprins mai ales nordul țării [43]). Răsculații n-au reușit și nici nu puteau să reușească, în împrejurările de atunci, să dărîme puterea boierilor. Ei au dat totuși puternice lovituri regimului feudal [44]).

Încă de la sfîrșitul anului 1629, se putea observa o oarecare dezorientare în rîndurile țărănimii. Polonezul Koreki socotea posibilă o canalizare a răscoalei împotriva lui Alexandru Mihnea, în vederea readucerii pe tron a lui Miron Movilă Barnowski [45]). Cu alte cuvinte, chiar unii feudali străini își dădeau seama că *țăranii puteau să fie folosiți cu unelte în vederea atingerii unor scopuri străine lor.*

Țăranii nu aveau aliați care să-i conducă în luptă. Ei nu au putut găsi o cale sigură pe care să pășească cu fermitate în vederea îndepărtării exploatării feudale. De confuzia lor ideologică au căutat să profite, atunci cînd au avut nevoie, marii feudali.

Încă în 1631 boierii „de țară", pentru a împiedica numirea lui Alexandru Iliaș, s-au slujit de anumite categorii sociale, despre care ar fi greu să se afirme că își apărau propriile lor interese la Constantinopole.

Boierimea „de țară", începînd lupta împotriva celor ce tindeau să le răpească „monopolul" exploatării țărănimii, nu putea să neglijeze nemulțumirile tot mai puternice ale acesteia. Trebuia cu orice preț îndepărtat pericolul unei răscoale care ar fi putut amenința dominația de clasă a marii boierimi.

La 5 mai 1632 Mănăstirea Sf. Sava din Iași, ale cărei afaceri cămătărești erau bine cunoscute, solicită întărirea privilegiilor de imunitate fiscală pentru satul Stroești din ținutul Hîrlău.

Domnul se găsi însă în imposibilitate de a satisface această cerere. *Boierii „de țară", curtenii* și *toată țara* se opuseră energic înoirii privilegiilor mănăstirii: *„au poftit cu toții ca să dea și satele mănăstirilor agiutoriu cu țara"* [46]).

Observăm că opoziția are un caracter laic și că ea cuprinde elemente sociale destul de eterogene, aflate de regulă în rele raporturi.

Boierii „de țară", care au fost în tot timpul în cele mai bune raporturi cu biserica se află de această dată în fruntea unei „coaliții" care o ataca, într-o vreme cînd nemulțumirile maselor exploatate ajunseră foarte acute. (*ibidem*). Această poziție a boierimii nu poate fi întîmplătoare. Îndreptînd nemulțumirile mulțimii în direcția limitării privilegiilor de imunitate ale mănăstirii Sf. Sava, se realiza în fond o mișcare de diversiune, care avea ca scop să micșoreze debitul de ură acumulat. Clasa dominantă era conștientă că pericolul unei răscoale era foarte real și că pe această cale el putea fi înlăturat.

---

43) N. Grigoraș, *op. cit.*, p. 430-433. Pe baza materialului folosit de autor e greu să se dovedească întinderea răscoalelor în toată țara; ele au avut loc mai ales în nordul Moldovei. Lipsa informațiilor și nesiguranța drumurilor care se adeveresc la 9 august 1628, nu sînt argumente *hotărîtoare* pentru susținerea unei generalizări a răscoalei (p. 431). Engels a arătat că din cauza apăsării inegale a deprinderii cu supunerea, a stării de fărîmițare, în evul mediu se ajunge mai ales la „o sumedenie de răscoale țărănești locale". cf. *Războiul țărănesc german*, ed. a II-a, 1950, p. 40.

44) N. Grigoraș, *op. cit.*, p. 430-433.

45) *Ibidem*, p. 424 (la 28 decembrie).

46) Arh. St. Iași, CCCXXXIII/38.

https://biblioteca-digitala.ro

Prin trecerea greutăților fiscale și pe umerii satelor mănăstirești, se lăsa să se întrevadă vaga posibilitate a ușurării sarcinilor fiscale ce striveau pe țărani.

De fapt trebuie să se observe că între conținutul revendicărilor și rezultatele obținute există o mare discordanță. Cererile delegației nu se opresc numai la satul mănăstiresc Stroiești, ci privesc toate mănăstirile („să dea și satele *mănăstirilor*" — pluralul!).

E puțin probabil că asemenea formulări îndrăznețe să fi fost făcute de boieri fără o presiune reală din partea celorlalte elemente sociale din cadrul delegației.

Se ajunge la un compromis „n-am vrut să frîngem voia țării nici să stricăm de tot darea și miluirea celor domni bătrîni" (*ibidem*). Satul Stroiești urmează să dea ajutor cu țara numai goștina de oi și de mascuri, deseatina din stupi, zloți și taleri (în două rate), de restul obligațiilor țăranilor urmînd să se folosească numai mănăstirea (*ibidem*).

Dar documentul relevă și contradicțiile existente în sînul clasei dominante. Delegația cuprinde *numai* pe boierii „de țară" și acest fapt reflectă scindarea boierimii moldovenești în tabere dușmane cu mult înainte de izbucnirea răscoalei din primăvara anului 1633. Această scindare reiese și din relatările lui Miron Costin (*op. cit.*, p. 79).

Din documentul din 5 mai 1632 ies la iveală nemulțumirile provocate de instabilitatea domniei „pentru schimbarea domnilor ce se schimbă așa des, țara a sărăcit și s-au pustit mai de tot cît n-au putere să plătească haraciul împărăției" [47]).

Fiind cunoscut rolul jucat în crearea instabilității domniei de pretendenții la tron și de cămătarii constantinopolitani care îi finanțau, e lesne de presupus că avem de-a face cu o atitudine ostilă lor a boierimii „de țară", a curtenilor și țăranilor.

Faptul că boierii „de țară" au susținut în fața domniei unele probleme legate de îmbunătățirea situației contribuabililor, putea să ducă la crearea unei atitudini relativ favorabile a unei părți a țărănimii față de ei.

Dar compromisul realizat la 5 mai 1632 nu era de natură să îmbunătățească cu nimic soarta țărănimii.

La 3 iulie 1632, Ștefan Szekeres, judele Rodnei putea să scrie că în Moldova „*se tulbură săracii*" pentru că dregătorii „*ieau mare dare de la sărăcime*" [48]).

Prin urmare, pericolul unei răscoale continua să fie tot atît de amenințător ca și înainte de 5 mai 1632.

Domnul își dădu seama că prin atitudinea lor demagogică boierii încercaseră să-și creeze o atmosferă oarecum favorabilă și că rămînea ca, în eventualitatea izbucnirii unei noi răscoale, valul de ură al mulțimii să se reverse mai ales asupra sa și a dregătorilor greci.

De aceea, sub presiunea tulburărilor sărăcilor, el luă inițiativa de a recurge la aceeași metodă pe care o folosiseră boierii cu mai puțin de două luni în urmă.

Domnul încearcă să atragă de partea sa clerul inferior.

47) Arh. St. Iași, CCCXXXIII/38.
48) N. Iorga, *Hurmuzaki-Documente*, XV-2, p. 989 (MDCCCLXXX).

https://biblioteca-digitala.ro

Engels a arătat cu o deosebită claritate că *„fracțiunea plebeiană a clerului... duce o viață destul de asemănătoare cu traiul maselor"* că *„membrii clerului de jos luau în mod obișnuit parte la mișcările epocii"*[49]).

Aceste teze ale lui Engels își găsesc o strălucită confirmare în realitățile istorice de la noi.

La 8 iulie 1632, Alexandru Iliaș recunoștea că preoții moldoveni *sînt supuși la toate dările grele și aspre și preoți fiind dau birul mirean și pentru a fi în pace, nu le este de ajuns să-și plătească ei capul ci și pentru alți mireni li se jefuiește averea lor"* [50]).

E limpede că fracțiunea plebeiană a clerului (cu excepția celei de la bisericile domnești din Iași) (*ibidem*) era exploatată tot atît de crîncen ca și țărănimea. Soarta ei era legată de a țărănimii și de aceea ei aveau aceiași dușmani și luptau cu aceleași mijloace împotriva exploatatorilor.

În perioada premergătoare răscoalei din primăvara anului 1633, clerul inferior face cauză comună cu țărănimea și adoptă aceeași formă de luptă : fuga.

Documentul din 8 iulie 1632 arată clar că *„unii își leapădă preoția și fug în țări străine, ca făcători de rele"* (*ibidem*).

Domnul hotărăște să scutească pe preoții de jos de toate dările cu excepția birului sceptrului și a unei dări de doi ughi cînd va veni întîi domnul de la Poartă (*ibidem*).

Domnul urmărea fărîmițarea forței exploataților și prin aceasta îndepărtează pericolul răscoalei.

În același timp el putea astfel să contrabalanseze într-o oarecare măsură, influența pe care începuse să o exercite boierii „de țară" asupra unor curteni și țărani.

În toamna anului 1632 asistăm la o înrăutățire, pe o linie mereu ascendentă, a situației țărănimii. La 30 august, în scrisoarea trimisă lui Mihail Ianko de Maxa, însuși domnul recunoaște că *„starea țării noastre a ajuns foarte rea și în sărăcie* nu ca în vremea altor voievozi și sînt multe greutăți în țara noastră" [51]).

În octombrie se știa la Constantinopole că bieții locuitori ai Moldovei sînt tratați „într-un chip barbar" și „că fug în masă" [52]).

Cu un excepțional spirit de observație, același informator constantinopolitan remarca : „și la curte unde lăcomia a luat locul de frunte, nu e îndreptare de așteptat" (*ibidem*).

Țărănimea n-a reușit să se ridice, în vara și toamna anului 1632, pînă la o răscoală.

Tabăra exploataților era în această vreme descompusă, incapabilă de a se ridica măcar pînă la nivelul luptelor din timpul lui Miron Movilă Barnowski. Tactica boierilor și domnului, de a fărămița pe exploatați, de a-i abate din drumul drept de luptă împotriva tuturor exploatatorilor, se dovedi foarte eficace.

49) Fr. Engels, *Războiul țărănesc german*, ed. a II-a. ed. P.M.R., 1950, p. 33. Engels a arătat că în apusul Europei „din rîndurile sale (ale clerului-V. N.) se recrutau teoreticienii și ideologii mișcării".

50) Ac. R.P.R. CCXXXVII/2.

51) A. Veress, *op. cit.*, p. 319 (doc. 252).

52) N. Iorga, *op. cit.*, p 196 (XLIV). Satele au ajuns „să fie ruinate și golite de locuitori".

https://biblioteca-digitala.ro

În timpul acesta plin de frămîntări interne, ajunse în Moldova Hussein agà, care avea însărcinarea să-i recheme la Constantinopole pe Constantin Batiște Vevelli și pe Constantin Arseni, cei mai apropiați colaboratori ai lui Alexandru Iliaș [53]).

Nu se poate preciza cu destulă siguranță dacă această „rechemare" s-a făcut din inițiativa turcească [54]). Ea a putut să fi fost provocată chiar de boierii „de țară", care aveau tot interesul să-l vadă izolat pe domnul pe care nu l-au voit în 1631.

Faptul că Batiște Vevelli sfătuiește pe domn să-i ucidă pe o serie de boieri [55]), poate fi considerat drept un argument în sprijinul ideii că aceștia au partea lor de contribuție la „rechemarea" grecilor.

Alexandru Iliaș opuse un refuz categoric la această cerere a turcilor [56]).

Oricum, hotărîrea domnului de a-i ucide în ziua de paști pe Vasile Lupu vornicul, Cehan vornicul, Savin hatmanul, Buhuș vistiernicul și Ureche spătarul [57]), nu poate fi atribuită numai dorinței de răzbunare a lui Alexandru Iliaș, pentru faptul că nu fusese acceptat ca domn în 1631.

Astfel, chiar Miron Costin arată că „boierilor . . . . . lucrurile . . . . lui Alexandru Vodă . . . nu le plăcea". El vorbește despre „necredința și prepusul" ce se adăugau „den zi în zi" (*ibid.*).

Aceste afirmații care sînt mărturii incontestabile ale unei înrăutățiri *treptate* a raporturilor dintre domn și boierii „de țară", *preced* hotărîrea domnului de a-i ucide pe foștii membri ai delegației din 1631 (*ibid.*) și evident o determină într-o oarecare măsură.

Boierimea se împărțise încă cu mult înainte în tabere adverse și aceea a boierilor „de țară" era îndreptată împotriva grecilor și a domnului. Alexandru Iliaș știa acest lucru și el rezultă și din relatarea lui Miron Costin care spune că domnul voia „să-l tragă *de partea sa*" pe Costin postelnicul (*ibid.*).

Faptul că Costin postelnicul refuză și pleacă la țară, arată că victoria domnului și a partizanilor săi era foarte îndoielnică. Această slăbiciune a taberii grecilor rezultă și din trădarea planurilor domnului de către Constantin Arseni (*ibid.*), care, pe această cale, voia să-și cîștige simpatia celor mai puternici.

Urmînd pilda celor din Țara Românească [58]), boierii moldoveni hotărăsc să se răscoale. Se dădu știrii țării. care, *„hierbîndu în greutăți și în netocmele"*, se ridică în grabă. Cronicarul arată că „s-au pornitu . . . nu numai curtea, ce și țărănimea" [59]).

Boierii „de țară", *curtea și țărănimea* mai apăruseră în aceeași tabără și la 5 mai 1632, cînd, în scopul de a îndepărta pe țărani de pe drumul unei răscoale se ajunse să se limiteze privilegiile fiscale ale mă-

---

53) E. Hurmuzaki-*Documente*, IV-2, p. 466 (DXXX).

54) Istoricii au acceptat pînă acum ideea unei rechemări din inițiativă turcească. cf. N. Iorga, *Socotelele Brașovului*, Buc. 1899. p. 73-74, idem. *Histoire des Roumains et de la romanité orientale*, vol. VI, p. 48, A. H. Golimaș, *op. cit.* p. 414.

55) M. Costin, *op. cit.* p. 80.

56) E. Hurmuzaki-*Documente* IV.-2 , p. 466 (DXXX).

57) M. Costin *op. cit.* p. 80.

58) N. Iorga, *op. cit.*, vol. IV, p. 201-202.

59) M. Costin, *op. cit.*, p. 80.

https://biblioteca-digitala.ro

năstirii Sf. Sava din Iaşi. Prin urmare boierii continuau să exercite o oarecare influenţă asupra curţii şi ţărănimii.

Răscoala este iniţiată de boieri şi urmăreşte atingerea unor scopuri ale acestora. Boierii nu puteau să meargă prea departe pe drumul răscoalei, iar ţăranilor şi curtenilor nu puteau să le acorde decît un rol de unelte.

Mai mult decît îndemnul boierilor, i-au mînat spre Iaşi, pe ţărani şi curteni „greutăţile şi netocmelele" care îi striveau. Tocmai acest fapt explică concentrarea atît de mare a nemulţumiţilor încît „nu încăpea în tîrgu, ce umplusă locul pe suptu Miroslava pretutinderea" (*ibid.*).

Toată vina situaţiei grele a ţărănimii fu aruncată pe seama grecilor. Ţăranii continuau să se orienteze tot aşa de greşit ca şi în mai 1632, cînd credeau că uşurarea poverii fiscale se putea realiza prin impunerea satelor mănăstireşti la dări.

Domnul se identifică atît de complet cu grecii încît considera ridicarea împotriva acestora drept o răscoală împotriva sa (*ibid.* p. 80-81).

Nedispunînd de forţe suficiente pentru a se opune mulţimii înfuriate, el se decise să părăsească domnia.

Numai pînă aici putea merge boierimea pe drumul răscoalei. Ea îşi vedea atinse scopurile şi orice pas făcut în plus, pe acest drum, putea să-i fie fatal.

Boierii „de ţară" îşi iau sarcina de a-i salva pe foştii lor adversari şi devin prin aceasta o forţă opusă răsculaţilor.

Din acest moment avem de-a face cu o răscoală a ţăranilor îndreptată împotriva tuturor exploatatorilor feudali.

Atitudinea lui Miron Costin - el însuşi un mare boier - faţă de răsculaţi diferă de la o etapă la cealaltă. Cronicarul nu este de acord cu folosirea ţărănimii în luptele din sînul boierimii [60].

Atîta vreme cît ţăranii rămîn masa de manevră a boierilor „de ţară" stilul cronicarului rămîne calm. Ţăranii apar în cuprinsul noţiunilor de „ţară", „ţărănime" şi „gloate" (*ibid.* p. 80-81).

Din clipa în care răscoala capătă un caracter antifeudal, de sub pana lui Miron Costin izvorăşte ura clocotitoare pe care o nutreşte faţă de cei ce ameninţau dominaţia clasei sale. Ţăranii sînt acum cuprinşi în noţiunile „desfrînată prostimea", „grosimea" (*ibid.* p. 81).

Această ridicare a celor „mai mici" împotriva celor „mai mari" nu-l lasă rece pe cronicar. Ea îi dă prilej de reflexii pline de scepticism (*ibid.*).

Principalele episoade ale răscoalei se desfăşoară în Iaşi. La ieşirea din palatul domnesc presiunea mulţimii a fost atît de puternică, încît „să nu să hie pus cu toţii să opreassă desfrînată prostimea, pozna mare şi de abiia prilejită în vreo ţară s-ar hi timplatu" (*ibid.* p. 81).

Însuşi Vasile Lupu - şeful boierimii „de ţară" - fu rănit cu această ocazie (*ibid.*).

Rănirea lui Vasile Lupu nu-şi poate găsi o explicaţie valabilă în originea lui „greacă", ci în comportarea sa faţă de ţăranii pe care îi înşelase în mod neruşinat. Vasile Lupu se căsătorise cu fiica lui Bucioc vornicul şi era considerat un boier „de ţară" [61].

60) Ibidem, p. 80 „...cela ce se iniacă, se apucă cu mina de sabie goală"
61) Vezi mai sus p 5.

https://biblioteca-digitala.ro

În fața mănăstirii Balica, atunci cînd „nu se vedea șesul deșertu nicăiuri" fură sacrificați Constantin Batiște Vevelli [62]), Alexandru Mamugna și Ieronim Hores [63]). Pe Constantin Batiște Vevelli - povestește Miron Costin - „fără nici o milă, de viu, cu topoară l-au făcut fărîme" [64]). Bosie Lăpușneanu cea mai proeminentă figură din rîndurile răsculaților, a jucat un rol foarte important în acest episod. După treizeci și cinci de ani de la răscoală el a fost arestat de fiul lui Batiște Vevelli pentru că „au ucis pe tat'său" [65]).

Carele domniei, pline cu averi adunate din sudoarea țărănimii, fură jefuite (*ibid.*, p. 81). Însuși Alexandru Iliaș fu atacat [66]).

Aici, pe șesul din fața mănăstirii Balica, a avut loc episodul cel mai important al răscoalei.

De la început trebuie să remarcăm că răscoala, în forma sa antifeudală, nu a căpătat proporții, deși numărul răsculaților a fost mare.

În rîndurile acesteia noi nu trebuie să-i vedem numai pe țărani. E greu de atribuit orășenilor o pasivitate atît de completă cum reiese din descrierea lui Miron Costin.

Orășenii reprezentau o forță militară importantă pentru vremea aceea și participau intens la luptele sociale.

Sub Ștefan Tomșa ei apar ca aliați ai acestuia în lupta împotriva marilor boieri, care se răsculaseră în 1615. Cu această ocazie, domnul cheamă în leafă „den tîrgoveți și den slugile negutitorilor și oameni nemernici" [67])

Regimul feudal constituia o piedică în calea dezvoltării orașelor și orice lovitură dată lui putea fi privită favorabil de către locuitorii lor.

Răscoala se transformă în luptă împotriva tuturor boierilor în Iași și tot aici se ating cele mai înalte culmi (la ieșirea din palatul domnesc și în fața bisericii Balica).

Se știe că raporturile dintre orășeni și șeful boierimii „de țară" - ajuns apoi domn - nu au fost dintre cele mai bune. În 1653, tîrgoveții din Hotin au atacat pe Vasile Lupu și i-au prădat carele (*ibid.*, p. 141, 145, 146). Domnul nu se bucura deci de simpatia orășenilor și aceste raporturi rele pot fi cu mult mai vechi.

Toate aceste fapte ar putea constitui indici în sensul unei participări a orășenilor la răscoala din primăvara anului 1633.

În stadiul actual al cercetărilor se poate accepta o colaborare a orășenilor cu țăranii, dar celor dintîi nu li se poate atribui un rol conducător [68]).

Țărănimea era „luptătorul principal și cel mai hotărît împotriva orînduirii feudale" [69]).

62) M. Costin *op. cit.*, p. 81-82.

63) E. Hurmuzaki, *Documente*, IV-2, p. 466 (DXXX).

64) M. Costin, *op. cit.*, p. 81-82.

65) I. Neculce, *Letopisețul țării Moldovei*, (ed. Iorgu Iordan) p. 129-130. Sub presiunea maselor Iliaș Alexandru fu silit să-l elibereze.

66) *Ibidem*, Și aici Bosie, joacă un rol principal. El „smulse ermulucul din spinarea domnului".

67) *Ibidem*, p. 32 și p. 124- pentru rolul militar al orășenilor.

68) A. D. Udaltova, *op. cit.*, p. 204 atribuie greșit un rol conducător orășenilor în această răscoală.

69) V. Biriucovici, *Despre cîteva probleme ale dezvoltării societății feudale*, în Analele Romino-Sovietice. seria istorie, (an VI. nr. 1. Seria III, 1953), p. 70

https://biblioteca-digitala.ro

Chiar faptul că Miron Costin nu se oprește de loc asupra orășenilor probează că, în raport cu aportul țărănimii, rolul orășenilor a fost mai puțin important.

În prima etapă a răscoalei, curtenii formează aceeași tabără cu țăranii. După ce răscoala capătă un caracter antifeudal, curtenii dispar din descrierea cronicarului [70]). Această dispariție poate fi pusă în legătură cu o slabă manifestare a lor în cursul răscoalei.

Scena luptelor sociale, pe care ne-o înfățișează Miron Costin, este aproape în întregime ocupată de boieri și țărani.

Boierimea formează de data aceasta un tot omogen. Nu tot aceasta este și situația țărănimii.

Anumite elemente țărănești încep să se orienteze destul de just cînd văd în toți boierii pe dușmanii lor. Dintre aceștia erau cei care l-au atacat pe Vasile Lupu – șeful boierimii „de țară". Acești țărani au continuat lupta lor și după înăbușirea răscoalei din 1633.

Din păcate nu toți țăranii vedeau lucrurile la fel de clar. Mulți continuau să creadă că grecii sînt cei vinovați de nenorocirile lor. Lozinca acestora „dă-ne, doamne, pre greci" arată limpede că asupra lor continua să stăruie influența nefastă a boierimii „de țară", care, în scopuri diversioniste, mîna pe țărani pe drumuri greșite.

Lipsa de îndrăzneală a acestor elemente țărănești reiese și din faptul că ei *cer* de la domn pe boierii greci (*ibid.*).

Boierii trebuiau să păstreze o oarecare influență asupra acestei părți a țărănimii pentru a evita dezastrul. Acest țel reiese și din tactica adoptată de ei.

Boierii se abțin de la orice acte de violență. Ei nu reacționează nici cînd Vasile Lupu este rănit, nici cînd carele domniei sînt „jecuite". Boierii încearcă să o scoată la capăt „oprindu și domolindu țărănimea".

Atitudinea lor prudentă nu poate fi explicată *numai* printr-o disproporție de forță. Aceasta a existat, dar ea putea fi, în parte, atenuată prin inegalitatea armamentului. Boierii dispuneau de un armament superior avînd de partea lor „săimenii cu sănețile gata" și copiii de casă (*ibid.*). p. 82). Țăranii se slujeau de topoare, coase, etc. (*ibid.*).

Boierii trebuiau să neutralizeze pe țăranii care rămaseră credincioși ideii că grecii sînt vinovați de toate relele. De aceea în momentul cel mai critic au fost sacrificați unii dintre însoțitorii greci ai lui Alexandru Iliaș.

După acest episod, răscoala intră în declin. Tot pentru a evita o ciocnire violentă în condiții favorabile țărănimii, se evită drumul care trecea prin Scînteia [71]).

Din cauza numeroșilor fugari adăpostiți prin păduri acest drum era socotit primejdios. Încă din 1622, Samuel Twardovski scria că Scînteia este „depozit al tîlhăriilor din acele locuri" [72]).

Fu luat drumul braniștei care trecea prin locuri mai deschise fără de pădure, unde probabilitatea unui atac era mai mică. De teamă să

70) M. Costin, *op. cit.*, p. 81–82.
71) Se ia drumul care trecea prin braniștea domnească de la Bohotin.
72) P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 18.

https://biblioteca-digitala.ro

nu se ducă la tătari după ajutor, boierii l-au obligat pe Alexandru Iliaș să revină, prin Huși, la drumul care trecea din Iași, prin Scînteia, Huși, Bîrlad și Galați.

Însoțit de unii boieri, de semeni și copiii de casă, domnul, după ce refuză să reia tronul cu sprijinul lui Costin postelnicul, trecu Dunărea fără avere [73]).

Prin plecarea domnului și a demnitarilor care scăpaseră de moarte fură dezarmați acei dintre răsculați care vedeau în greci pe principalii vinovați de situația nenorocită a țării.

Mulți țărani puteau de acum să se amăgească cu ideea că un domn bun și statornic le va îmbunătăți situația [74]).

Această orientare greșită a țărănimii a ușurat întărirea dominației boierimii „de țară". Momentele cele mai grele pentru aceasta trecuseră. Pozițiile ei rămîneau intacte și aceasta datorită politicii de diversiune care fărîmițase țărănimea și o împiedicase să acționeze unitar.

Deși răscoala a avut un oarecare răsunet peste hotare [75]), trebuie totuși să se observe că ea nu s-a ridicat nici măcar pînă la nivelul luptelor din vremea lui Miron Movilă Barnowski.

Boierimea fusese martora unor manifestări care nu puteau să-i aducă liniștea, cu atît mai mult cu cît cele mai îndrăznețe elemente din rîndul răsculaților continuau lupta.

La 9 mai 1634 se știa că Vasile Lupu pedepsea „cu străşnicie pe lotri" [76]).

Totuși țărănimea singură, înapoiată și fărîmițată, nu putea să sfărîme jugul feudal. Rolul de a coagula aceste forțe și de a le duce la victorie revenea altei clase mai înaintate.

КРЕСТЬЯНСКОЕ ВОСТАНИЕ В МОЛДАВИИ ВЕСНОЙ 1633 г.

Краткое содержание

В первой трети XVII в. положение молдавских крестьян значительно ухудшается вследствие усиления феодальной эксплуатации.

В течение 1632 г. социальные конфликты обостряются.

Местные бояре и князь в своем стремлении предотвратить вспышку крестьянских восстаний, применяют политику диверсий. Они пытаются объяснить бедственное состояние страны существованием привилегий для некоторых монастырей, неустойчивостью княжений, необходимостью платить непосильную дань туркам.

Таким образом крестьяне были сбиты с толку в своей борьбе против угнетателей.

Более того, местные бояре начинают оказывать влияние на определенные слои крестьянства.

73) M. Costin, *op. cit.*, p. 82.

74) A. Veress, *op. cit.*, vol. IX, p. 336-337 (doc. 260).

75) E. Hurmuzaki, *Documente*, IV-2, p. 466 (DXXX) N. Iorga, *Acte și fragmente*, vol. I, p. 76 și vol. IV, p. 201-202, Hurmuzaki,-*Documente*, vol. I, supl. I, p. 234 (CCXL)

76) A. Veress, *loc. cit.*

https://biblioteca-digitala.ro

В то время как недовольство продолжает расти среди той части населения, которая несла всю тяжесть непрестанно увеличивавшихся налогов, внутри господствующего класа ведется скрытая борьба за власть.

В этой борьбе между местными боярами и греками за экономическую и политическую власть, местное боярство видело в крестьянах орудие осуществления своих планов.

Так, весной 1633 г. крестьянские массы заставили князя и бояр „греков" покинуть страну. Местные бояре победили.

Вскоре однако победители, добившись осуществление своих планов, становятся противниками мятежников и защищают своих недавних врагов.

С этого момента чётко выявлются два лагеря: с одной стороны бояре, с другой—крестьяне.

Восставшие крестьяне не смогли свергнуть господствующий класс, во-первых из-за тактики бояр, во-вторых потому что сами они не добились единства действия, не имея вождя.

Несмотря на это, восстание является фактом большой значения в борьбе народы против угнетателей.

LA RÈVOLTE EE MOLDAVIE DU PRINTEMPS DE L'ANNÉ 1633

Résumé

Au cours du premier tiers du *XVII*-ème siècle, l'état des paysans moldaves s'aggrave sensiblement par suite de l'exploitation féodale.

Les conflits sociaux s'acharnent durant l'année 1632.

Les boyards autochtones et le prince régnant cherchent à empêcher l'éclat d'une révolte paysanne en usant d'une politique de diversion. Ils tentent d'expliquer la situation désastreuse du pays par les privilèges de quelques monastères, par l'instabilité des règnes, par le fardeau du tribut ottoman, etc.

C'est ainsi que les paysans furent désorientés dans leur lutte contre les oppresseurs.

Les boyards autochtones commencent même à exercer une influence parmi certains des paysans.

Tandis que le mécontentement de ceux qui supportaient l'entier fardeau des impôts augmentait de plus en plus, une lutte sourde fut déclanchée – pour le pouvoir – au milieu de la classe dominante.

Dans cette lutte pour la domination économique et politique qui se livrait entre les boyards autochtones et les grecs, les premiers réservent aux paysans le rôle d'instruments.

Sous la pression de la foule, au printemps de l'année 1633, le prince régnant et les boyards grecs furent obligés de quitter le pays.

De cette manière, la victoire des boyards autochtones fut assurée.

Mais les vainqueurs, après avoir réalisé leur but, deviennent une force contraire aux révoltés.

https://biblioteca-digitala.ro

Ils défendent leurs anciens rivaux.

À partir de ce moment on précise l'existence de deux groupements distincts: celui des boyards et celui des paysans.

Les révoltés ne réussirent pas à renverser le pouvoir de la classe dominante, grâce à la tactique des boyards et parce que les paysans étaient divisés et leur manquait un dirigeant.

La révolte reste, malgré cela, une importante manifestation de la lutte du peuple contre ses oppresseurs.

---

https://biblioteca-digitala.ro